

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 5 mars kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

*Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3
i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl.
Maj:t angående bondebefolkningens rätt till kreatursbete
å renbeteslanden i fjälltrakterna.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 265, har herr Viklund i Oviken hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, »att Kungl. Maj:t i samband med den pågående allmänna revisionen av de bestämmelser, som reglera lapparnas förhållanden inom riket, även måtte utreda, huruvida icke i och för fåbods-systemets vidmakthållande i vissa delar av riket rätten till kreatursbete å renbeteslanden i våra fjälltrakter bör till bondebefolkningen upplåtas i vidsträcktare grad och under mer betryggande former än hittills skett».

I fråga om motiveringen hänvisar utskottet till motionen.

Såsom synes omfattar denna motionärens hemställan tvenne momenter, nämligen dels att rätten till kreatursbete å renbeteslanden i våra fjälltrakter må till den bofasta befolkningen upplåtas i vidsträcktare grad än hittills, dels ock att denna upplåtelse med avseende på tiden må ske under mer betryggande former.

För att kunna rätt bedöma innebörden av motionärens yrkande har det syntts utskottet lämpligt att erinra om några data rörande uppkomsten av de nuvarande renbeteslanden i Jämtlands län. Av det kommittébetänkande, som ligger till grund för 1898 års lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige, kan inhämtas, huru stora svårigheter det erbjuder att kunna fullt rättvist ordna förhållandena mellan den bofasta befolkningen och lapparne. Särskilt i Jämtlands fjälltrakter hade det visat sig, att de ren-

betesland, som vid avvitrningen omkring mitten av 1800-talet upplåtits åt lapparne, voro till sin omfattning för knappa för lapparnes betesbehov under sommaren och till sitt läge olämpliga, söndersplittrade som de voro av enskildes ägor, vilka delvis voro djupt inkilade i och till och med alldeles inneslutna inom renbetesfjällens områden. Redan vid utarbetandet av 1886 års lagförslag ifrågasattes därför en utvidgning av renbetesfjällen. För att få rådrum för en dylik utvidgning beslöts också vid lagens utfärdande, att den för Jämtlands län skulle träda i kraft först den 1 januari 1889, d. v. s. två år senare än i Västerbottens och Norrbottens län.

Under sommaren 1886 verkställdes inom Jämtlands län undersökning angående den enskilde tillhöriga mark, som för detta ändamål borde förvärfvas. Samtidigt föranstaltades en undersökning av skogstillgången å renbetesfjällen i syfte att utreda, huruvida genom försäljning av skog medel till inköp av dylik mark kunde erhållas. Dessa undersökningar ha haft till resultat, att Kungl. Maj:t med riksdagens medgivande för medel som erhållits genom skogsavverkning å renbetesfjällen i Jämtlands län förvärvat flere tusentals hektar markområden, vilka tillagts renbeteslanden i syfte att trygga lappbefolkningens existensmöjligheter och på samma gång göra slut på de olägenheter den bofasta befolkningen haft av renarnas åverkan, varigenom förut stridigheter och osämja uppstått.

Då sålunda genom dessa åtgärder lapparne fått sig tillerkänt ett mera avskilt område, är det givetvis en ytterst grannliga fråga, i vad mån inägor, slätter och fåbodlägenheter fortfarande böra upplåtas å avvitrtrat eller inköpt område å renbetesfjällen. Enligt 1896 års kommittéförslag skulle den bofasta befolkningen alltjämt som förut efter prövning av Konungens befallningshavande och efter lapparnes hörande få arrendera bete, slätter och inägor. Och varken i den kungl. prop. till 1898 års riksdag eller i lagutskottets ursprungliga betänkande i ämnet förekom det tillägg, mot vilket motionären vänder sig, nämligen stadgandet, att, då fråga är om upplåtelse av bete, slätter eller inägor, lapparne därtill måste ha lämnat sitt samtycke. Detta tillägg framfördes i ett enskilt yrkande vid förhandlingarna i andra kammaren, som godkände detsamma. Genom sammanjämkning blev det sedan riksdagens beslut.

Utskottet håller för sin del före, att detta tillägg kommit till mera så att säga genom en tillfällig känslöstämning än efter moget överbäggande. Det vill också synas utskottet, som om frågan om fåbodsystemet icke blivit tillräckligt uppmärksammat vare sig av 1896 års kommitté eller av riksdagen.

I det förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnes rätt till renbete, vilket av Kungl. Maj:t förelades 1917 års riksdag, var emellertid ifrågavarande tillägg utslutet. I den kungl. prop. säges härom bl. a. följande:

»Nämnda villkor har visat sig medföra svårigheter. Dels är det i viss mån otydligt, vilka lappar det är, som skola i varje särskilt fall lämna sitt samtycke, och huruvida från dem fordras enhälligt medgivande eller allenast ett med något slags röstövertikt fattat beslut, dels kan det förväntas, att lappar av bristande insikt eller eljest utan giltiga grunder stundom skola motsätta sig en upplåtelse, som i själva verket ej länder dem till förfång utan tvärt om till nytta på samma gång som den ur andra synpunkter är önskvärd. — — — Nödig garanti mot upplåtelser, som lända till förfång för lapparna, torde stå att vinna genom föreskrift, att de i detta fall, likasom enligt 31 § redan gäller beträffande upplåtelse av jakt eller fiske å deras områden, skola höras innan upplåtelse sker.»

Kungl. Maj:ts förslag, som förordades av lagutskottet, blev emellertid icke i denna punkt av riksdagen godkänt. I stället antog riksdagen en av herr Lindhagen avgiven reservation, i vilken flere av lagförslagets paragrafer, däribland § 31, i skrivelse till Kungl. Maj:t anbefalldes till ytterligare utredning genom den kommission, som redan då var påtänkt, och som nu är tillsatt, den s. k. lappkommissionen. Man kan sålunda säga, att denna fråga redan hänskjutits till utredning, ett förhållande, som motionären synes ha förbisett. Utskottet har också inhämtat, att motionärens yrkande i denna punkt kommer att upptagas till behandling av lappkommissionen.

Vad åter angår motionärens yrkande, att upplåtelseätten skulle givas under mera betryggande former, t. ex. för en tid av 25 à 30 år, kan utskottet icke gärna biträda motionärens åsikt. Visserligen är det sant, att bofasta å dessa avvitrade och för utvidgning av renbetesfjällen inköpta områden genom arrende av kronan nu »inneha fäbodlott», men att detta skulle kunna betecknas som något slags *sedvanerätt* kan utskottet icke finna. Och att nu i lag fastslå, »att den bonde, som innehar fäbodlott å kronans renbetesland eller annars haft sedvanerätt till sådan, skulle i okvald besittning få inneha denna både för sig och sina efterkommande på samma gård, så länge husen där, stängsel och vall underhölles i försvärligt skick», synes utskottet vara ett alltför stort intrång på lapparnes rätt till sina områden. Dessutom står det Konungens befallningshavande fritt att även på längre tid än, såsom motionären säger, 5 à 6 år lämna

upplåtelse, där så kan anses lämpligt. För övrigt torde lappkommissionen även komma att ägna denna fråga sin uppmärksamhet.

På grund av vad som ovan anförts får utskottet hemställa,

att föreliggande motion, nr 265, icke må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 mars 1920.

På utskottets vägnar:

OSCAR CARLSTRÖM.

Närvarande: herrar Carlström, Karlsson i Stockholm, Sundling, Svensson i Långelanda, Karlsson i Vätö, Johansson i Hässlås, Ryberg*, Bergström i Bäckland, Ericsson i Malmö och Schill.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.